

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Ulrika Nordenfjäll

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remiss av promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) välkomnar förslaget som ger kommuner och regioner möjlighet att initiera, finansiera och upphandla flyglinjer med allmän trafikplikt utifrån regionala behov.

Det är positivt att regleringen införs genom ändringar i lagen om vissa kommunala befogenheter. SKR tillstyrker även förslaget om ett uttryckligt undantag från lokaliseringsprincipen.

SKR vill understryka att statens ansvar för att säkerställa grundläggande nationell och interregional tillgänglighet måste ligga fast. SKR ser en risk att möjligheten till kommunal och regional medfinansiering på sikt leder till en ansvarsförskjutning och övervältring av kostnader från staten till kommuner och regioner, särskilt om statliga medel inte är tillräckliga för att upprätthålla flyglinjer av nationell betydelse

För att regelverket ska kunna tillämpas på ett rättssäkert och effektivt sätt behöver Trafikverket och andra berörda myndigheter ges ett ansvar för att tillhandahålla löpande information, vägledning och stöd till kommuner och regioner.

Allmänna synpunkter

Ökad möjlighet till flyglinjer utifrån regionala behov

SKR har sedan tidigare framfört behovet av att ge kommuner och regioner större möjligheter att påverka flygtrafik med allmän trafikplikt och att skapa kompletterande flyglinjer utifrån regionala behov. SKR konstaterar att promemorian i flera avseenden innebär förbättringar jämfört med Trafikverkets ursprungliga förslag och att regeringen har valt en mer

ändamålsenlig reglering genom att placera bestämmelserna i lagen om vissa kommunala befogenheter i stället för att införa en ny särskild lag.

Förslaget innebär att kommuner och regioner får ett tydligare verktyg för att stärka tillgängligheten i de delar av landet där kommersiell flygtrafik inte kan upprätthållas. Det är positivt att lagstiftningen skapar bättre förutsättningar för regionala initiativ. SKR hade gärna sett ett större regionalt inflytande även över beslut om allmän trafikplikt. Samtidigt kan organisationen acceptera att Trafikverket även fortsättningsvis ansvarar för dessa beslut, förutsatt att regionernas behov och bedömningar får ett tydligt genomslag i processen.

Finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

SKR är positivt till den del av förslaget som ger kommuner och regioner möjlighet att initiera och finansiera nya flyglinjer med allmän trafikplikt. Förslaget skapar bättre förutsättningar för regionala initiativ och ger möjlighet att möta regionala utvecklingsbehov och tillgänglighetsutmaningar som inte alltid fångas av ett nationellt perspektiv. Flyget är en viktig del av transportsystemet och har stor betydelse för tillgängligheten i många delar av landet. Samtidigt behöver utvecklingen av flyget och transportsystemet som helhet bidra till tillgänglighet, regional utveckling, långsiktig hållbarhet samt möta totalförsvarets behov. För att långsiktigt säkra både regional mobilitet och hållbar utveckling samt att inrikesflyget ska vara fossilfritt 2030, bör staten ta ansvar för finansiering, särskilt där flyg är det mest konkurrenskraftiga alternativet.

SKR ser en risk att förslaget om att möjlig kommunal och regional medfinansiering på sikt leder till en ansvarsförskjutning från staten till kommunsektorn. Att den kommunala kompetensen tydliggörs eller att möjligheten till medfinansiering öppnas upp förändrar inte statens ansvar för att säkerställa grundläggande nationell tillgänglighet. Detta blir särskilt tydligt inför den kommande upphandlingsperioden, där flera flyglinjer med allmän trafikplikt riskerar att förlora sin trafik från hösten 2027 om staten inte tillför ytterligare medel. Kommuner och regioner ska inte behöva kompensera för bristande statlig finansiering av trafik som staten bedömer vara av nationellt intresse. Om en flyglinje uppfyller de fastställda kriterierna för allmän trafikplikt bör den också omfattas av statlig finansiering. Det är problematiskt om statens ekonomiska ramar i praktiken innebär att linjer som uppfyller kriterierna ändå inte ges förutsättningar att upprätthållas.

SKR anser att staten även fortsättningsvis behöver bära huvudansvaret för flygtrafik som är nödvändig för att upprätthålla nationell tillgänglighet samt säkerställa förbindelser till strategiskt viktiga orter och noder. Kommunal och regional medfinansiering bör kunna användas som ett komplement utifrån lokala eller regionala prioriteringar, men får inte bli en förutsättning

för att upprätthålla flygförbindelser som bedöms vara av nationell betydelse. Annars riskerar ansvarsfördelningen att bli otydlig och förutsättningarna för tillgänglighet att variera beroende på den lokala eller regionala betalningsförmågan.

Undantag från lokaliseringsprincipen

SKR ser positivt på att regeringen, till skillnad från Trafikverkets förslag, har valt att tydliggöra kommuners och regioners möjligheter genom reglering i befogenhetslagen och undantag från lokaliseringsprincipen. Det ger en mer sammanhållen reglering än en särlösning för flyget och innebär att motsvarande bedömningar av den kommunala kompetensen kan göras för olika infrastrukturslag. Ett sådant synsätt är även ändamålsenligt ur ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv, där transportinfrastrukturen behöver ses som ett sammanhängande system.

Processen hos Trafikverket

Promemorians förslag innebär tydligare former för dialog mellan Trafikverket och berörda kommuner och regioner inför beslut om allmän trafikplikt. Möjligheten att lämna synpunkter på Trafikverkets underlag är ett viktigt steg för ökad transparens och bättre förutsättningar att beakta regionala behov. SKR anser dock att ett reellt regionalt inflytande förutsätter mer än ett formellt yttrande över ett färdigt underlag. Regional kunskap om tillgänglighetsbehov, utvecklingsförutsättningar och lokala förhållanden behöver tas till vara genom kontinuerlig samverkan mellan Trafikverket, kommuner och regioner under hela processen. Detta gäller särskilt bedömningen av vilka orter och transportnoder som är strategiskt viktiga för nationell tillgänglighet, regional utveckling och totalförsvarets behov.

SKR välkomnar att kommuner och regioner när som helst under en trafikperiod kan föreslå nya flyglinjer med allmän trafikplikt och att avslag kan överklagas till regeringen. Det stärker möjligheterna att få nya behov av regional tillgänglighet prövade. SKR har samtidigt förståelse för att beslut om medfinansiering av statligt upphandlade flyglinjer inom de fyraåriga planeringscyklerna inte föreslås vara överklagbara, mot bakgrund av behovet av stabilitet och förutsebarhet i Trafikverkets upphandlingar.

Det finns behov av en förnyad och mer strategisk och flexibel hantering av den statliga trafikplikten. Den kommersiella inrikesflygmarknaden förändras snabbt och utbudet av flygförbindelser minskar i flera delar av landet. För ett glest befolkat och geografiskt stort land som Sverige är fungerande inrikes flygförbindelser fortsatt viktiga för tillgänglighet, näringslivets utveckling och totalförsvarets behov. Staten bör därför i större

utsträckning löpande kunna pröva behovet av allmän trafikplikt och säkerställa trafik när kommersiella lösningar upphör. Dagens system, som huvudsakligen bygger på återkommande fyraåriga processer, ger begränsade möjligheter att anpassa insatserna till de snabba förändringar som nu sker på marknaden.

Samtidigt är det viktigt att ett mer flexibelt system inte skapar ökad osäkerhet för berörda aktörer. Förändringar av trafikplikt, upphandlingar och finansiering behöver ske med tillräcklig framförhållning så att kommuner och regioner får rimliga planeringsförutsättningar. Ett utvecklat system bör därför förena flexibilitet med långsiktighet och förutsägbarhet.

SKR vill i detta sammanhang även hänvisa till sin tidigare skrivelse till regeringen om trafikavtal för grundläggande tillgänglighet, där organisationen framhåller behovet av att säkra en långsiktigt hållbar finansiering samt att utveckla ett mer systemorienterat arbetssätt där trafiklinjer, trafikslag och strategiska noder kan samordnas för att stärka tillgänglighet, robusthet och samhällsnytta i hela landet¹.

Behov av information och vägledning

De nya bestämmelserna kommer att ställa ökade krav på kommuner och regioner när det gäller juridiska, ekonomiska och upphandlingsmässiga bedömningar, inte minst kopplade till EU:s regelverk för allmän trafikplikt, statsstöd och upphandling. SKR anser därför att Trafikverket, i samverkan med berörda myndigheter, bör tillhandahålla löpande vägledning och stöd kring tillämpningen av regelverket.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

¹ Sveriges Kommuner och Regioner: [skrivelse till regeringen om Trafikverkets arbete med trafikavtal för grundläggande tillgänglighet](#)